

Uit de Drentsche en Asser courant 3-12-1946

LINGGADJATI berust niet op een heilig moeten zei prof. Gerbrandy in radiorede van gisteravond

Wij, Nederlanders, staan op het punt den oorlog alsnog te verliezen, zoó begon Prof. Gerbrandy, de minister-president van het Londensche kabinet, zijn radiotoespraak van gisteravond. Het ergste bij het zich voltrekken van deze ramp is, dat het geschiedt met onze eigen Medewerking. Tenzij wij resoluut ons omkeer, en op den weg, die ons thans heeft gebracht tot de ontwerp-overeenkomst van Linggadjadi, is onze rechtvaardige zaak verloren. Deze, door de commissie-genetaal geparafeerde overeenkomst, die de Nederlandsche souvereiniteit over Nederlandsch-Indië prijsgeeft, feitelijk de Volken aldaar uitlevert aan een kleine bovenlaag, welke staat onder leiding van een man, die met onzen vijand en dien van zijn eigen land collaboreerde en wélke overeenkomst, om zekeren schijn te redden, een koning aan de top zet van een unie, die voor de helft republiek is, deze, door de Commissie-Generaal of waarschijnlijk meer naar waarheid deze door de driehoeksfiguur Dr van Mook, Sjahrir, Lord Killlearn, geprojecteerde staatsregeling beëindigt, als ze grondwet wordt, het rijk der Nederlanden en verspert de volken in Nederlandsch-Indië en het volk van Nederland den weg naar een betere toekomst. Zich aldus kantend tegen de tot dusver gevoerde politiek, betoogde prof. Gerbrandy, dat men niet zelfstandig het beleid heeft bepaald, maar dat men het, althans voor een deel, aanvaard heeft uit Britsche hand. Vervolgens kwam prof. Gerbrandy te spreken over de beteekenis van Linggadjadi en de gevolgen, die het accoord op Nederland's positie zou hebben. Linggadjadi laat het koninkrijk, dat in onze grondwet verankerd is, los. Er blijft een koninkrijk over, dat Nederland, Suriname en Curacao omvat. De unie, welke de Vereenigde Staten van Indonesië en het koninkrijk der Nederlanden schijnt saam te houden, is in de ontwerp-overeenkomst een krachteloos en van zijn voortbestaan niet verzekerd duo. Deze losse verhouding tusschen Nederland en Indië zou een sterke daling van den Nederlandschen levensstandaard met zich mee brengen. Dit achtte spreker echter geen te hoogen prijs voor de eerlijke inlossing van 7 December 1942. Indien wij hierdoor aan onze broeders in Ned.-Indië vrijheid, rechtszekerheid en welvaart zullen bieden, aldus prof. Gerbrandy, dan moeten wij dit offer brengen. Thans echter is er bijna geen verantwoordelijk mensch, die de stellige verzekering durft geven, dat dit offer niet vergeefs zal zijn. Uitspraken, zelfs van iemand als Dr. van Mook, wijzen er op, dat hij diep in zijn hart toch twijfel koestert, of het wel waar is, dat dit offer niet voor

niets wordt gebracht. Dat dit offer een inlossen der belofte van 7 Dec. 1942 is, houdt niemand vol. Het accord van Linggadjati berust niet op een heilig moeten. Het roer moet radicaal om. Het transigeeren over de hoogste belangen des rijks met Soekarno, president van een republiek, die geen republiek is, moet ophouden. Het heeft geleid van de eene vernedering naar de andere en zal dat blijven doen. Men late zich toch niet in een dwangpositie brengen. Laten toch regeering en staten-generaal, die voor groote moeilijkheden, maar ook voor groote verantwoordelijkheden staan, ook niet den weg bewandelen van amendeering van een accord, hetwelk zou zijn als het slaan van een spijker in het zand. Tenslotte beval spreker als eenige weg tot redding aan een politiek gedragen door de boodschap van 7 December 1942, die aanstuurt op een rijksconferentie, waarop slechts gesproken zal worden met loyale vertegenwoordigers der verschillende volken en groepen. Prof. Gerbrandy besloot als volgt: En als u mij vraagt: kunnen wij dat nog? dan vraag ik u: hebt u niet 5 jaren lang het onmogelijke gedaan, omdat het moest? Houdt vol, houdt vast, ga van dit standpunt nooit af, ge zult uw bondgenooten overtuigen, want het woord van recht en waarheid vermag oneindig veel, dat weet ik uit ervaring, en ge zult het welzijn van alle volken van het koninkrijk herstellen.

Manifest voor Linggadjati

De heeren prof. dr. O. C. Berg; dr. K. J. Brouwer, zendingsdirector; mr. A. B. Cohen Stuart, oud.regeeringsgemachtigde voor de decentralisatie; ir. Ch. G. Cramer, oud lid van den volksraad en van de tweede kamer; Alb. de la Court, oud -hoofdambtenaar dep. van ond. en eeredienst; H. J. de Dreu, oud-lid van den volksraad, E. Gobeë, oud.adviseur voor inl. en arab. zaken; mr. W. Hakker, insp. van financiën; prof. dr. J. P. B. de Josselin de Jong; prof dr. H. Kraemer, oudafgevaardigde van het bijbelgenootschap; W. Middendorp, oud-lid van den volksraad; mr. F. C. Graaf van Randwüch, zendingsconsul; J. E. Stokvis, oud-lid van den volksraad en lid van de tweede kamer; Z. Stokvis, oud.inspecteur m.o.; mr. B van Tijn, rechterlijk ambtenaar; dr. J. A. Verdoorn, zendingsarts,

hebben in een manifest tot het Nederlandsche volk verklaard, dat zij de basis overeenkomst, welke te Linggadjati is tot stand gekomen, beschouwen als een bruikbare grondslag voor een noodzakelijke vernieuwing van het koninkrijk, voor een gerechtvaardigde bevrediging van nationale aanspraken der Indonsiers en voor de verkrijging van een in moreel en staatkundig opzicht juistere verhouding. Gistermiddag is voorts een schrijven aan den ministerraad overhandigd, waarin een aantal hoogleraren als hun meening te kennen

geven, dat de Staten-Generaal thans de ontwerp, overeenkomst van Linggadjati onmiddellijk moeten behandelen en goedkeuren.

Het was prof. mr. R. D. Kolléwijn, prof. mr. P. M. Baron van As. beek, prof mr. C. Westrate en prof. mr. G. van den Bergh. allen te Leiden; prof. mr. W. F. Wertheim te Batavia; prof mr. W. G. Vegtin en prof. mr. J. % Valkhoff te Amsterdam; prof. mr. W. P. J. Pompe te Utrecht; prof. mr. Jb. Zeylemaker Jzn. te Batavia.. prof. mr. M G. Levenbach te Amsterdam; prof. mr. H. F. W. D. Fische r en prof. mr. J. C. van Oven te Leiden; prof. mr. J, M. J. Schepper te Batavia en prof. mr. Ctf. Lacgejiyer